

tem justæ sunt 1. si confessarius prudenter dubitat de absolutione collata; Suar. Lugo Ronc. Bonac. Salmant. Croix etc.; 2. si dubitatur de poenitentis dispositione, et contra adesset necessitas eum absolvendi, ut dicitur *Tract. ult. punct. 4. et 7.*, loquendo de pueris, et moribundis. Cæterum plerumque confessarius debet esse certus de poenitentis dispositione, ut eum licite absolvere possit; quare recidivi, non solum in peccata mortalia, sed etiam in venialia, non possunt absolvi, nisi certa dent signa suæ dispositionis, ut dicitur *punct. 2. præfati Tractatus ultimi*; 3. ut dicit Bonac. recte absolvi possunt sub conditione illæ personæ piæ quæ confitentur de solis imperfectionibus, circa quas dubitatur an ob advertentiæ defectum pertingant ad venialia; et hoc non videtur improbabile, cum justa causa videatur eas ita absolvendi, ne hujusmodi animæ hujus Sacramenti fructu careant per multum tempus. Dico *per multum tempus*, quia hoc non admitterem, nisi semel in mense. Dicit præterea Sporer quod confessarius potest absolutionem impertiri, si dubitat de jurisdictione; sed hoc puto non esse admittendum, nisi cum poenitens existeret in mortali, et alias multum temporis absolutione privari deberet. Hoc cæteroque debet intelligi in solo dubio acti; quia si jurisdictio est positive dubia de jure, id est si probabilis est ob dd. auctoritatem, bene potest absolute conferri: nam tunc supplet Ecclesia, semper ac gravis adest causa, ut diximus *Tr. 1. n. 27.* Præterea dicunt Sporer et Mazz. quod potest absolvi sub conditione poenitens qui est in necessitate communicandi, et est dubie dispositus. Sed in hoc distinguendum est, ut diximus *Tr. 15. n. 34.*, et videndum an dubium sit de peccati actione, aut de confessione peccati jam commissi; quia si poenitens est certus quod grave peccatum patravit, et ejus dispositio est dubia, ille communicare

nequit, licet absolutus fuisset sub conditione; et si non potest communicare, nec etiam potest absolvi; nam tunc deest causa necessitatis communicandi, ut sub conditione absolvetur (1). Vide *n. 34. Tr. 15.*

CAPUT II.

De contritione et proposito

7. Sicut superius vidimus, et sicut declaravit Trid. *sess. 14. cap. 3* tres sunt partes necessariæ Poenitentiae, contritio nempe confessio, et satisfactio. Sigillatim erit sermo de singulis eorum in punctis distinctis. Et primo de contritione.

PUNCTUM I.

DE CONTRITIONE.

8. In quo consistat contritio.
 9. Ex quo motivo producitur.
 10. Quandonam tenemur ad contritionem.
 11. An in articulo mortis, etc.
 12. An sufficiat dolor generalis.
 13. An actus Fidei, Spei, etc.
 14. 15 et 16. An sufficiat attritio sine amore prædominante.
 17. An sufficiat attritio ex timore poenarum temporalium.
 18. An detur Sacramentum validum, et informe.
 19. An dolor debeat præcedere confessionem.
 20. Quantum temporis perduret dolor.
 21. An dolor debeat elici in ordine ad confessionem.
 22. Qui mox se reconciliat, an novum dolorem elicere debeat.
 23. De dolore peccatorum venturum.
8. Quoad contritionem, Trident., *sess. 14. c. 4.* distinguit, et dicit aliam esse contritionem *perfectam*, quæ oritur ex motivo charitatis; aliam *imperfectam*, quæ attritio nuncupatur, quæ concipitur aut ex turpitudinis peccati consideratione, aut gehennarum timore, excludens peccati voluntatem, et veniæ spem includens. Loquamur nunc de contritione *perfecta*, quomodo illa esse debeat, et quando sit necessaria; deinde loquemur de attritione. Contritio definitur a Con-

(1) Lib. 6. n. 432.

cilio: *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*: hinc quæritur hic 1. an contritio consistat in dolore, an vero in detestatione peccatorum. Alii, ut Gonet, volunt consistere in dolore qui præsupponit detestationem; alii in detestatione, quam subsequitur dolor; et hæc 2. sententia est verior, et quasi communis cum Suar. Nav. Cajet. Holzm. Sporer et aliis cum s. Thoma (1) qui dicit: *Exigitur ad remissionem ut homo peccatum detestetur*. Ratio est, quia non jam dolor est causa detestationis; sed detestatio est causa doloris. Cæterum, ut recte dicunt Frassen, Vega, Coninch. Holzm. Sporer et Croix, non est dubitandum quin in uno explicite contineatur aliud; dum qui peccatum detestatur, necessario de illo dolet; et qui de illo dolet, necessario illud detestatur (2).

9. Quæritur 2. ex quo motivo producitur contritio perfecta? Alii dicunt ex offensione irrogata cuicumque attributo divino, misericordiae, justitiæ, etc.; et recte hanc sententiam dicunt Lugo et Suar. esse satis probabilem, dum qui diligit divinam misericordiam, aut justitiam, respectu ad Deum, jam diligit Deum ipsum, cum misericordia et justitia divina sint ipse Deus; et ita contra, quem poenitet offensæ illatæ in divinam misericordiam respectu ad Deum, jam poenitet sui peccati, non jam ob motivum dilectionis erga seipsum, sed erga Deum. Sententia tamen communior vult contritionem procedere debere ex offensa facta in divinam bonitatem, cum contritio, ut docet Trid., oriatur ex charitate et charitas, juxta sententiam communior, habet pro objecto Dei bonitatem, in quantum illa comprehendit omnes divinas perfectiones ut diximus *Tr. 4. n. 9.* (3).

10. Quæritur 3. Quando obliget

(1) 3. p. q. 87. a. 1.— (2) L. 6. n. 435.— (3) L. 6. n. 436.

præceptum contritionis? Certum est obligare, 1. in periculo mortis. 2. Quando homo tenetur ad eliciendum actum amoris, quem, ut diximus (*Tr. 4. n. 13.*), quilibet tenetur elicere semel in mense. 3. Licet sit probabile quod extra periculum mortis non adsit præceptum speciale contritionis, unde dixit s. Thomas (4) impoenitentiam finalem non esse peccatum grave speciale; nihilominus præscindendo ab obligatione annualis confessionis, dicimus peccare graviter contra charitatem erga seipsum, qui diutius perseverat in peccato, ut dicit s. Thomas, dum qui caret gratia, non potest diutius in grave aliud peccatum non labi: *Sine gratia justificante*, ait s. Doctor (5), *quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest*. Quantum autem sit hoc longum tempus, Conc. et Ronc. putant esse hebdomadam circiter; alii tamen communius, ut Castrop. Laym. Lugo Salmant. Henno Elbel etc., dicunt esse spatium anni. Prima opinio mihi videtur nimis rigida, sed nec acquiescere possum secundæ, saltem ob obligationem quæ adest (ut diximus) eliciendi actum charitatis semel in mense; verum tamen est quod rudes difficulter eam obligationem advertant (6). Voluntatem nonnulli esse obligationem contritionis peccatoribus quolibet die festo, ut adimpleatur finis sanctificandi festa; sed hoc communiter negatur, quia (ut dictum est cum s. Thoma *Tr. 2. n. 28.*) finis præcepti non cadit sub præcepto.

11. Quæritur 4. an in mortis articulo, qui cum sola attritione confitetur, teneatur etiam ad eliciendam contritionem? Affirmat prima sententia cum Suar. Bonac. Conc. etc., sed secunda sententia multo communior cum Lugo Laym. Conc. Castropal. Ronc. Holzm. Salm. Becan. Sporer etc. negat et Suarez appellat eam valde probabilem, quia dato quod

(4) 2. 2. q. 14. a. 2.— (5) 1. 2. q. 109. a. 8.— (6) L. 6. n. 437. dubit. 1.

certa sit sententia (ut ostendimus n. 14.) sufficere ad confessionem solum attritionem, qui cum illa confessus est jam est moraliter certus de divina gratia. Hæc secunda sententia est valde probabilis; sed non potest negari quin prima omnino moribundis suadenda sit; tanto magis quod in extremo vitæ tenemur ad actum amoris, cui satisfieri non potest, nisi peccatum detestemur cum memoria occurrat, ut communiter dd. (1).

12. Quæritur 5. an ad obtinendam justificationem sufficiat dolor generalis de peccatis commissis? In hoc quicquid dicant aliqui, qui perperam volunt actum doloris particularis pro quolibet peccato in particulari, aut saltem (dicunt alii) actualement memoriam cujuslibet peccati, certa est sententia quod sufficiat dolor omnium peccatorum quibus Deum offendit: ita Scotus Suarez Juvenin. Conc. Laym. Cajet. Holzm. Sporer Croix et alii multi; imo Cajetanus ridiculam appellat sententiam oppositam; et nostram expresse docet s. Thomas (2) qui dicit: *Ad justificationem non requiritur quod aliquis de singulis peccatis cogitet, sed sufficit quod cogitet de hoc, quod per culpam suam est aversus a Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem, nempe (ut explicant Suar. et alii illud sequi) in ordine ad confessionem, quæ doloris actum sequitur. Idem docet Catechism. rom. (De Sacram. Poenit. part. 2. n. 30.) ubi dicit quod Deus parcit peccatori, simul atque ille se collegerit et universa peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore, si facultas erit, singula in memoriam reducere, ac detestari in animo habeat, (nempe ut confiteatur) ad Dominum se converterit. Et ratio est clara: primo quia ex scripturis constat quod peccator remissionem obtinet*

(1) Ibi dubit. 2. — (2) De veritate q. 28 a. 5. ad 4.

statim ac ad Deum se convertit; *Impietas impij non nocet ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua. Ezech. 33. 12.* Itaque si in detestatione primi peccati homini non omnia remissa fuissent, ille reciperet remissionem illius tantum, quin remitterentur alia; sed hoc est impossibile, quia in peccatis mortalibus non potest unum peccatum sine alio remitti. Secundo quia (et hæc est ratio intrinseca, quem poenitet suorum peccatorum ob motivum generale, quatenus sunt offensa Dei, necessario dolet de quolibet peccato quod habet in anima, ut docet idem s. Thomas (3), qui dicit idem sicut qui diligit communitatem, diligit quemlibet illius; ita quem poenitet omnium peccatorum suorum, poenitet etiam singulorum (4). Hactenus de contritione; nunc de attritione quæ est necessaria ad obtinendam sacramentalem absolutionem. Sed prius videamus circa actus fidei etc.

13. Quæritur 6. an ad obtinendam gratiam in confessione requirantur actus expliciti fidei, et spei? Alii affirmant: sed alii communius negant, cæterum recte dicunt Lugo et Escob. quod poenitens semper ac habet actum doloris, etiam explicite (non jam reflexe, sed exercite) actus fidei et spei habet, quia tunc sine dubio exercite credit, et sperat sibi per Sacramentum Poenitentiae in virtute merito Christi peccata remitti (5).

14. Quæritur 7. an ad recipiendum Sacramentum Poenitentiae sufficiat attritio, et an ad illam requiratur amor inchoatus? Conveniunt theologi in affirmando utrumque; sed quæstio magna est an hic amor inchoatus debeat esse charitas prædominans, qua diligitur Deus super omnia? Ita volunt Merbes. Molin. Habert. Juven. Conc. Antoine, et alii pauci, qui dicunt talem amorem ideodici inchoatum, sive initiatum, quan-

(3) In 4. dist. 47. q. 2. a. 3. q. 3 ad 2. — (4) A. 6. n. 438. — (5) N. 432.

tum est in gradu remisso; nam, ut dicunt, cum dolor oritur ex amore intenso, tunc est contritio perfecta, quæ remittit peccata etiam extra confessionem. Sed sententia satis communis, quam nos sequimur, tenet sufficere attritionem sine charitate prædominante, quæ oritur ex timore inferni, aut gloriæ amissione, aut ex horrore erga peccati turpitudinem, lumine fidei cognitam: ita tenent Gonet Canus Petrocor. Tournel. Cabass. Wig. Abelly Nav. Suar. Tol. Lug. Laym. Salm. et alii multi cum Benedicto XIV. (1), qui asserit quod post Trident. cum plausu hanc sententiam omnes scholæ sibi adoptarunt; unde recte dicunt Suar. Less. Castr. Filiuc. Carden. Rainand. Lug. Prado Tanner. Viva et Croix, hanc sententiam hodie post Concilium esse moraliter certam, et oppositam non esse amplius probabilem. Et quod scholæ (saltem communius) tanquam moraliter certam habeant, constat ex Decreto Alex. VII. 1667. die 5. Maii, ubi sub excommunicatione prohibuit: *Ne quis audeat alicujus theologice censure, alteriusque injurie aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliquam dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter scholasticos communis videtur; sive asserentem dilectionis necessitatem.* Attestando igitur Pontifex sententiam negantem esse communiorum inter scholasticos, consequenter testatur in scholis haberi communiter certam, dum quisque scit quod circa Sacramentorum valorem alias sententias, quam moraliter certas, non posse dd. amplecti. Nec præfatio Decreto vetuit Pontifex sententiam oppositam posse nuncupari improbabilem; nam improbabilitas non est nota censura, aut contumelia per Decretum vetita. Tanto magis quod (sicut infra dicemus) nos non negamus requiri in attritione initium amoris; sed dicimus tantum non

(1) De Synod. I. 7. c. 13. ex n. 6.

requiri charitatem prædominantem. Sed ad probationes descendamus.

15. Probatur nostra sententia 1. ex Trident. Sess. 14. c. 4 ubi loquendo de attritione ex metu gehennæ concepta, etc. sic dicit: *Et quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit.* Opponunt adversarii quod Concilium non dixit: *sufficit*, sed *disponit*; ergo, dicunt, attritio sine charitate disponit, sed non sufficit; tanto magis quod, referente Card. Pallavicino, Concilium, post gravem theologorum dissensionem, abstulit verbum *sufficit*, quod jam exaratum erat, et in ejus locum sufficit verbum *disponit*. Sed recte respondet Gonet, quod Concilium ideo sufficit *disponit*, in quantum importabat necessario idem ac *sufficit*, quia attritio ex inferni metu concepta, cum etiam sit donum Dei, ut declaravit Concilium, etiam extra Sacramentum remote semper disponit ad gratiam; in Sacramento igitur disponit proxime ad illam. Hoc clare patet ex iisdem verbis: *Et quamvis, etc.*: si concilium loqui intellexisset de sola dispositione remota, quin eam gratia subsequeretur, inconcludenter et perperam dixisset: *Et quamvis sine Sacramento Poenitentiae attritio gratiam producere non possit, tamen in Sacramento disponit ad eam impetrandam; sed licere debuisset: Et quamvis sine Sacramento non possit attritio perducere peccatorem ad justificationem, tamen eum in Sacramento disponit ad impetrandam gratiam, necessario intellexit de dispositione proxima. Hoc confirmatur clarius ex verbis quæ subjunguntur: Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Poenitentiae absque*

bono motu suscipientium gratiam conferre. Hæretici cum Luthero numquam Catholicos calumniati sunt, qui dicebant dari gratiam contritis, sed tantum eos qui dicebant dari attritis, ex eo quia isti bonorum motuum expertes non sunt, et sufficientem habent dispositionem ad obtinendam gratiam in Sacramento. *Tristitia* (dicebat Lutherus) ob *feditatem peccatorum amissionem beatitudinis, etc. fecit magis peccatores, et tales indigne absolvuntur, ideoque damnabat eos, qui vocant attritionem hanc proxime disponentem ad contritionem.* Hi sunt igitur illi quos Concilium dicit falso ab hæreticis calumniari.

16. Probatur. 2. ratione, quia Sacramenta actualiter operantur quod significant; unde verificari debet (ex se loquendo) quod, cum sacerdos dat absolutionem, eo momento peccata remittuntur; propterea Pœnitentia nuncupatur Sacramentum mortuorum quia confert vitam gratiæ illi qui ea privatus est. Si ergo in dolore necessario exigeretur charitas prædominans, Sacramentum nunquam causaret gratiam, quia omnes accederent jam justificati, nam quilibet dolor qui ex charitate prædominante procedit, est vera contritio, ut docet s. Thomas (1); et hoc accidit (ut explicat Sanctus) quoties homini displicet potius gratiæ, quam alterius boni amissio; et cum illa sit vera contritio, quamvis exiguus sit dolor, delet peccata: *Quantumcumque parvus sit dolor* (verba Angelici), *dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Et hic certe Sanctus loquitur de dolore extra Sacramentum, sicut alibi id exprimit (2): *Per solam contritionem dimittitur peccatum... Sed si, antequam absolva-tur, habeat hoc Sacramentum in voto, jam virtus clavium operatur in ipso.* Quid clarius? Sed quod quælibet contritio quæ oritur ex charitate prædominante delet peccata, legitur in

(1) Suppl. q. 5. a. 3. — (2) quodlib. 4. a. 40.

eodem Trident. sess. 14. c. 4. in illis verbis: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, etc.* Hic certe non loquitur de charitate perfecta ratione intentionis, sed de charitate perfecta ratione motivi charitatis prædominantis; nam Concilium hic distinguit eam a contritione imperfecta, quæ originem non habet ex charitate subjungendo immediate ibi. *Aliam vero contritionem imperfectam quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur.* Et ratio est clara, quia quælibet contritio est actus formalis charitatis, et charitas non potest cum peccato conjungi, ut probatur ex sexcentis Scripturæ locis: *Ego diligentes me diligo.* Prov. 8. 17. *Qui autem diligit me, diligitur a patre meo.* Joan. 14. 21. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Epist. 1. Joan. 4. 7. Et id communiter docent ss. Patres, et theologi cum s. Thoma (3) qui dicit: *Charitas non potest esse cum peccato mortali, et pro charitate utique s. Doctor non intelligit hic intentam, sed prædominantem, dum alibi (4) declarat charitatem consistere in amando Deum super omnia, dicens: Actus peccati mortalis contrariatur charitati... quæ consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia.* Certius hoc fit ex propos. 32. Baii damnata a Gregorio XIII. quæ dicebat: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non semper est conjuncta cum remissione peccatorum.* En sic quæro: quisnam est amor, qui est plenitudo legis, nempe qui satis est ad adimplendum præceptum charitatis? Certe est ille quo diligitur Deus super omnia, ut fatentur omnes cum s. Thoma (5), qui explicans illud præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, dicit: Cum*

(3) 2. 2. q. 45 a. 4. — (4) N. 2. 2. q. 24. a. 12 — (5) 2. 2. q. 44. a. 8. ad 2.

mandatur quod Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi quod Deum super omnia debemus diligere. Itaque cum certum sit charitatem prædominantem, quamvis remissam, non posse cum peccato conjungi certum est etiam quamlibet contritionem, quæ formaliter est actus charitatis, delere peccata. Igitur hoc posito, si velint ut amor inchoatus, requisitus in attritione, sit amor prædominans, hoc non recte prætenditur, quia (ut ostendimus) si hoc esset, quilibet peccator accedere deberet jam justificatus ad recipiendam absolutionem sacramentalem, adeoque nunquam accederet quod Sacramentum causaret actualem justificationem, quæ est proprius illius effectus. Si autem in attritione, pro dispositione ad gratiam obtinendam, desideratur amor inchoatus qui sit principium amoris, sicut loquitur Trid. sess. 6. c. 6., *de justif.* dum agit de dispositione eorum, qui ad obtinendam justificationem Deum... *tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*: hoc non negatur, et dicimus hoc initium jam in qualibet attritione reperiri, tum metu pœnarum a Deo infligendarum ex eo quod dicit *Ecclesiastic. 25. 16. Timor Dei initium dilectionis ejus*; tum spe remissionis et beatitudinis, ex eo quod dicit s. Thomas (1): *Ex hoc quod per aliquem speramus bona, incipimus ipsum diligere.* Sed non jam si optatur verus charitatis prædominans actus; hic certe non est necessarius ut in Sacramento obtineatur gratia. Adeo id verum est ut, referente eodem Pallavicino (2), ad illa verba *diligere incipiunt*, nonnulli Patres Concilii contendebant addendum esse, *per actum charitatis*; sed obstiit Concilium, et non adjecta fuerunt.

Quidam auctor modernus libri, cui titulus *Esposizione sulla dottrina cristiana*, loquens de Sacramento Pœnitentiæ, inducit super hoc puncto (1) 1. 2. q. 40. a. 7. — (2) Pallav. Hist. Trident. I. 8. c. 43.

aliam inauditam opinionem, et dicit: Quod si peccator, qui habet charitatem prædominantem remissam, decessurus sit ante susceptionem Sacramenti, hunc non sinet Deus damnari, quia (ut ait) horrendum videtur, quod Deus in æternum perdat, qui eum super omnia diligit. Unde censet, eo casu Deum per quandam providentiam extraordinariam illum salvare. Si auctor iste diceret, quod Deus hujusmodi peccatori decessuro ante mortem dispositionem auget, præfata opinio videretur minus incongrua. Sed quis unquam credere poterit, quod peccator ille, eandem dispositionem habens, nunc in odio, nunc in dilectione sit Deo? Quomodo eadem in substantia dilectio erga Deum nunc reddet eum dignum divino amore, nunc odio dignum relinquet? Demum peto, ubi fundat auctor hanc extraordinariam Dei providentiam? super qua Scriptura, quo Ecclesiæ Canone, qua Patrum doctrina? Gratis igitur id assertit. Potius ex eo concludendum videtur, quod si durum et horrendum est putare, quod Deus damnet eum, a quo super omnia diligitur, horrendum etiam dici debet, quod Deus hominem super omnia eum diligentem odio habeat. Vide in opere (3), ubi allatæ doctrinæ, hic strictius comprehensæ, fusiùs expositæ inveniuntur una cum aliis. Sed veniamus ad dubia.

17. Quæritur 8. an sufficiat attritio metu temporalium pœnarum concepta, in quantum illa sunt a Deo inflictæ? Alii negant, dicendo dolorem debere oriri ex timore pœnarum æternarum, quia cum æterna sit pœna peccati mortalis, pœnitens debet dolorem peccatorum concipere ex timore æterni mali; ita Canus Conc. Pasqual. etc. Sed alii communius, ut Lugo Suarez Anaclet. Viva Elbel Gobat. Croix etc., probabilius affirmant ex verbis Tridentini sess. 14. c. 4. ubi dicitur: *Attritio ex ge-* (3) L. 6. ex n. 440.

hennae et poenarum metu concipitur. Concilium itaque distinguit alias poenas ab illis inferni, ubi certe omnes aliae poenae includuntur. Sed quia prima sententia non potest dici improbabilis, in praxi non possumus amplecti secundam (1).

48. Quæritur 9. an possit dari Sacramentum validum et informe? Casus accidere posset, si quis habens duo peccata, unum sacrilegii, alterum furti, et cum recordaretur solius sacrilegii, tantum illius se poeniteret ob supernaturalem turpitudinem illius vitii: hic quæritur an iste valide reciperet Sacramentum, adeo ut detestando postea furtum, reciperet gratiam, et postea tantum teneretur confiteri furtum? Multi id negant, et præcipue Scotistæ; sed ipsi discrepant inter se; alii enim dicunt huiusmodi Sacramentum non solum esse validum, sed etiam formatum, nempe gratiæ infusione; quia poenitens se dolendo de offensa in Deum ob sacrilegium, et cupiendo reconciliari Deo, hic dolor et hoc desiderium efficiant, ut ille virtualiter etiam detestetur furtum. Sed huic rationi responsio clara se offert, istum enim in tantum poenitet offensa in Deum ob sacrilegium, et cupit se reconciliari cum Deo, in quantum movetur ob turpitudinem sacrilegii; sed hæc non comprehendit turpitudinem furti; adeo ut posset dari casus quo poenitens si recordaretur solius furti, turpitudine furti forsitan non moveret eum ad poenitendum; quare motivum turpitudinis sacrilegii non comprehendit virtualiter detestationem furti. Alii autem dicunt Sacramentum non solum esse informe, nempe sine gratia, sed etiam invalidum, dicentes non posse esse materiam aptam poenitentiae illam, quæ non potest causare gratiam. Sed huic etiam subest responsio, quod, cum concurrant partes essentielles, quæ sunt dolor, confessio et absolutio, non potest invalidum dici Sacramentum;

(1) N. 443.

unde libenter adhæremus sententiæ affirmatiæ, et communissimæ Thomistarum cum Suarez Lugo et s. Thoma (2), et dicimus talem confessionem semper esse validam, sed gratiæ expertem (3).

19. Quæritur 10. an dolor præcedere debeat confessionem? Affirmant Laym. Castrop. Coninch. et alij; tum quia dolor debet esse sensibilis, et nequit talis fieri nisi confessione; tum quia confessio, ut sit materia apta, debet esse dolorosa, alias esset simplex peccatorum narratio. Alii autem communius negant, ut Lugo Suarez Bonac. Holzm., etc., et ipsis valde favet Rituale dicens: *Audita confessione* (confessarius) *ad dolorem adducit*. Et recte respondent ad primam rationem, dicendo dolorem non tantum per confessionem fieri sensibilem, sed etiam aliis signis et verbis. Sed ad secundam rationem nullam convincentem afferunt responsum; unde propter illam dico esse probabilem primam sententiam, propterea que in praxi sequendam. Conveniunt autem communiter Conc. Viv. Salm. Holzm., etc., sufficere si poenitens post actum doloris dicat: *Iterum me accuso de omnibus peccatis confessis* (4).

20. Quæritur 11. quam diu moraliter perseveret dolor? Alii dicunt diutius, et sufficere quod non sit retractatus; sed hoc rejicit; alii per diem, imo Croix dicit quod in praxi semper renovandus est, cum poenitens notabiliter ad alia distractus est. Ego vero cum Ronc. non dubito asserere, quoties confessio derivat ex peccatorum dolore, semper virtualiter perseverare dolorem saltem per unum, aut alterum diem, dum illa confessio est doloris effectus. Secus autem, si quis ex mera devotione, aut ad votum, aut poenitentiam implendam, confiteretur (5).

21. Quæritur 12. an actus doloris debeat elici in ordine ad confessionem

(2) In 4. dist. 17. quæst. 3. a. 4. q. 1. — (3) l. 6. n. 444. — (4) N. 445. — (5) N. 446.

nem? Affirmant Bon. Busemb. et Conc. dum (ut dicunt) tam minister, quam suscipiens debent ordinare materiam ad Sacramentum, v.g. ablutionem ad Baptismum, tactum ad Ordinationem, et ita dolorem ad poenitentiam; unde volunt isti quod si quis actum doloris, quin ad confessionem cogitet, elicit, debet illum renovare, dum confitetur. Alii tamen probabilius, ut Lugo, Sporer, Moja, Gobat., etc., negant, tum quia ex Trident. sufficit attritio habita, tum quia dolor saltem ordinatur ad absolutionem, cum per confessionem manifestatur. Sed quia prima sententia etiam est probabilis, ideo in praxi sequenda (1).

22. Quæritur 13. cum quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, an teneatur iterum dolorem elicere? Negant communius Lugo, Anacl. Ronc. Viva, Spor. etc., dicendo quod prior contritio, cum fuerit generalis, jam extenditur ad oblita, et eo casu sine dubio moraliter perseverat; et licet illa sint plura Sacramenta, bene tamen una et eadem materia plura Sacramenta constituere potest, sicut aqua potest esse materia plurimorum baptismorum. Sed affirmant Vasq. Bonac. et Fillic., dicendo per absolutionem impartitam jam prius iudicium completum esse, ac completum fuisse Sacramentum; unde pro posteriori Sacramento requiritur nova materia; et licet dolor perseveret, non tamen perseverat in ordine ad posteriorem absolutionem, juxta quod dictum est præcedenti numero; ille enim dolor elicitus est tantum in ordine ad primam. Et quia hæc secunda sententia est etiam probabilis, ideoque recte dicunt Croix, et Concina hanc in praxi tenendam. Intelligitur tamen hoc ante Sacramenti susceptionem, quia postquam illud susceptum est, probabiles jam sunt omnes sententiæ oppositæ trium quæstorum antecedentium; unde post factum recte eas amplecti possumus (2).

(1) N. 447. — (2) Lib. 6. n. 448.

23. Quæritur 14. quomodo eliciendus est dolor de venialibus? Extra confessionem docet s. Thomas (3): *Sufficit aliquis motus charitatis ad eorum remissionem*; sed ad Poenitentiae Sacramenti susceptionem certum est apud omnes formalem dolorem requiri. Sed hic dubitatur 1. an mortaliter peccet qui venialia sine dolore confitetur? Negant Gouet, Juven. et Natalis Alexand. dicunt hi quod quoties abest animus profanandi Sacramentum, illud frustrare in materia levi non excedere levem irreverentiam; sed communiter et recte affirmant alii dd. et de Lugo priorem sententiam appellat omnino falsam, dicens injuriæ gravitatem non consistere in materia, sed in Sacramento frustratione, in non apponendo materiam aptam, et essentialem, ut est dolor; unde sive frustretur ob gravem materiam sive ob levem, irreverentia semper est gravis (4). Dubitatur 2. an in confessione venialium sufficiat poenitere unius tantum, quin aliorum poeniteat? Nonnulli id negant; sed etiam communiter et recte affirmant Suar. Lug. Conc. Antoine, etc. Et ratio luculenta est, quia venialia non sunt materia necessaria, sed sufficiens. Dicunt autem Castrop. Spor. Lugo, Tamb., etc. sufficere poenitere multitudinis venialium, quin alicujus in particulari poeniteat; sed contradicunt Arriaga, et Dicast. dicentes saltem necessarium esse dolorem erga aliquod illorum, ut diximus. Sed hæc sententiæ facile conciliantur, quia impossibile est quod ille, quem multitudinis poenitet, non doleat de ultimis quæ multitudinem constituunt, et sicut quoad speciem sufficit (ut dictum est) dolore de una peccatorum venialium specie, et non de alia, ita quoad numerum sufficit posteriorum, non autem priorum poenitere; adeo ut tunc poenitens in recto doleat de multitudine, et in obliquo de ultimis peccatis (5).

(3) 3. p. q. 87. a. 2. — (4) l. 6. n. 449. — (5) N. 449. dubit. 2.

PUNCTUM II.

DE PROPOSITO

24. *Propositum I. debet esse firmum. An qui credit se lapsurum, etc.*
 25. *II. Debet esse universale.*
 26. *III. Debet esse efficax. An relapsus sit signum semper confessionum invaliditatis? Et an propositum debeat esse explicitum.*

24. Tres sunt conditiones veri propositi ad confessionem requisiti: Ut sit firmum, universale, et efficax. Et primo debet esse firmum, ita ut poenitens habeat firmum animum in quocumque casu non peccandi. Hic fit dubium, an valeat propositum alicujus qui non habet animum peccandi, sed credit certo quod in posterum relapsurus sit? Sanch. Laym. Nav. Sporer, etc. dicunt valere, quia propositum voluntatis bene stare potest cum iudicio intellectus, quod praevidet certum relapsum ex eo, quia de sua fragilitate experimentum habet. Contra p. Conc, reprobat ut infirmum etiam propositum illius, qui timet probabiliter se relapsurum. Haec secunda opinio est nimis rigida, et parum rationabilis, quia timor relabendi potest simul stare cum proposito quam firmissimo. Sed nec mihi placet prima, saltem practice loquendo; nam sicut recte dicit Croix, et non distat ab eo Busembaum, in praxi qui certo credit se esse relapsurum, demonstrat suum propositum non esse satis firmum; dum non est possibile quod qui scit Deum auxilium in eum speranti, et ab eo petenti praestaturum esse, et non permissurum aliquem ultra vires tentari, proponat firmiter cuiuscumque malo potius se subjecturum quam Deum offendere, et postea credat se certo in eadem peccata recasurum; unde si iste hoc credit, signum est quod ejus propositum non sit firmum (1).

25. II. Propositum debet esse universale (intellige de mortalibus), ut

(1) l. 6. n. 451.

docent omnes cum s. Thoma (2); nec audiendi sunt nulli aa. qui autumant, sicut valet dolor particularis, ita valere etiam propositum particulare; nam respondetur quod dolor particularis admittitur quia dolor respicit sola peccata commissa; sed non potest admitti propositum particulare, dum quilibet debet esse paratus ad evitanda omnia peccata mortalia, quae committere potest; ideoque Trident. loquendo de dolore ait: *Dolor est detestatio de peccato commisso*; sed loquendo de proposito, dicit, *cum proposito non peccandi de caetero*. Dictum est de peccatis mortalibus, quia quoad venialia, certum est cum s. Thomas (3) sufficere, si proponat se abstinere ab aliquo, quin proponat abstinere a caeteris (4). Caeterum (ut dicunt Suar. Croix, etc.) potest homo proponere evitare omnia peccata venialia deliberata, et in quantum ad indeliberata sufficit proponere evitare ea quantum fert humana fragilitas, ut dicit idem Angelicus loc. cit.

26. III. Debet esse efficax, nempe ut homo proponat non solum non committere peccata, sed etiam omnia media ad illa evitanda conducentia eligere, et praecipue omnes occasiones proximas remove. Sed hic advertendum (quicquid dicat p. Concina) relapsus non semper esse signum infirmi propositi, adeo ut semper repetendae sint confessiones praeteritae, ut invalidae; quia relapsus non est signum certum quod defuit voluntas, sed saepe est signum mutatae voluntatis, dum saepe solent homines firmiter proponere, et postea iterum cadere; ideoque ait Rit. rom. *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur et, si expediat, communicent*. Non dicit, ut facile recidentibus absolutio danda non sit, propter dubium quod subest de eorum proposito, sed ut consulendum sit potius eis ut saepe

(2) P. 3. q. 87. a. 4. ad 4. — (3) Ibid. — (4) l. 6. n. 451. v. 2, requir.

Confiteantur, et communicent: intelligitur, semper ac dignoscitur adesse debita dispositio, ut dicemus *tr. ult. punct. 2*. Et quoad repetendas confessiones praeteritas, recte dicit p. Segneri, talem obligationem non adesse, nisi habeatur moralis certitudo de invaliditate confessionum praeteritarum, ut esset, cum observatur quod aliquis post confessiones semper incidit in eadem peccata statim post biduum, aut triduum, sine ulla resistantia, et quin aliquid medium adhibuerit, et quin occasionem remove. Hic occurreret loqui de illis qui sunt in occasione proxima, et de habituatis, et recidivis, sed de his peculiaribus *Punct. 1. et 2. tr. ult.* loquemur. Restat tantum hic ut videamus, an pro confessione sufficiat propositum virtuale in dolore inclusum? Hic tres adsunt sententiae. Sententia 1. negat cum Scoto, Cano, Cajet. Tolet. Conc., etc. qui id inferunt ex *Tri., sess. 14. c. 4.* ubi videtur requiri propositum formale, cum dicatur quod pars essentialis Penitentiae sit *dolor cum proposito non peccandi de caetero*. Sententia 2. quam tenent Laym. Nav. Card., quam moraliter certam appellat Lugo, etc. affirmat, quoties dolor sit ex motivo generali; et etiam haec fundatur in Concil. ubi dicitur quod attritio, si excludat voluntatem peccandi, jam disponit ad gratiam. Et huic sententiae adhaesit in Concil. rom. Bened. XIII. in quo approbavit instructionem ad populum, in qua (pag. 440). dicitur quod qui saltem non habet attritionem cum firmo proposito, saltem implicito, amplius non peccandi, remissionem non obtinet. Sententia 3. cum Suar. Bellarmino, Bon. et Holzm. qui eam vocat communem, distinguit, et dicit, quod si poenitens nihil cogitat de futuro, ut contingere solet infirmis proximis morti, tunc sufficit propositum implicitum. Secus autem dicendum de eo qui cogitat de futuro, quia (ut dicit idem Concilium) contritio continet tam cessa-

tionem a peccando, quam inceptio-nem novae vitae, juxta illud Ezechielis. *Projicite a vobis praevagationes... et facite vobis cor novum. Ezech. 18. 31.* Caeterum, quia prima sententia est satis probabilis, ante factum illa sequenda est, sed post factum, si quis bona fide confessus est cum proposito implicito, non tenetur repetere confessiones, ut dicit Bellarm. Suar. Vasq. Bonac. et alii communiter; dum qui probabiliter recepit Sacramentum validum, non est obligatus ad illud repetendum; nam tunc cessat periculum injuriae Sacramenti, illud frustrandi (1).

CAPUT III.

De confessione.

PUNCTUM I.

DE CONDITIONIBUS CONFSSIONIS.

27. *Confessio I. debet esse vocalis II. debet esse secreta.*
 28. *III. Debet esse vera. Qui mentitur in confessione, etc.*
 29. *IV. Debet esse integra. De circumstantiis aggravantibus.*
 30. *31. et 32. De peccatis dubiis.*
 33. *De peccatis dubie confessis.*
 34. *Qui confessus est peccatum dubium, cum novit esse certum, etc.*
 35. *Quando excuset impotentia physica mutos, surdos, ignorantes linguam, et moribundos.*
 36. *De moribundo qui dedit signa per testes.*
 37. *De iis qui nullum dant signum.*
 38. *De iis qui in actuali peccato corripuntur.*
 39. *Quando excuset impotentia moralis.*
 40. *Qui debet complicem aperire, etc.*
 41. *Non potest confessarius inquirere nomen complicis.*

27. Quatuor sunt confessionis conditiones: Nempe, ut sit vocalis, secreta, vera, et integra. Et primo debet esse vocalis, nempe voce, dum hic est usus communis Ecclesiae, non jam facta per signa aut scripto; habetur ex *Extrav. Inter cunctos de privil.* ubi dicitur: *Nisi articulus ne-*

(1) Lib. 6. n. 450.